

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

PaedDr. Ladislav Gaľa
Kreativita na hodinách pracovného vyučovania
na ŠZŠ

Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe

Osvedčená skúsenosť odbornej praxe

Prešov

2013

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11,
850 01 Bratislava

Autor OPS/OSO: PaedDr. Ladislav Gaľa

Kontakt na autora: Pracovisko: Spojená škola Chminianske Jakubovany 21,
mail:skola@szschminjak.edu.sk

Názov OPS/OSO: Kreativita na hodinách pracovného vyučovania na ŠZŠ

Rok vytvorenia OPS/OSO: 2013

Odborné stanovisko vypracoval: Mgr. Peter Borovský

Táto osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe/osvedčená skúsenosť odbornej praxe bola vytvorená z prostriedkov projektu Profesionálny a kariérový rast pedagogických zamestnancov. Projekt je financovaný zo zdrojov Európskej únie. Za obsah a pôvodnosť rukopisu zodpovedá autor. Text neprešiel jazykovou úpravou.

Kľúčové slová

Ovca domáca, baran, jahňa, merino, ovčia vlna, vlnený vlas, strihanie, spracovanie ovčej vlny, praná a česaná ovčia vlna, filcovanie, filc, lanolín,

Anotácia

V danej OPS/OSO „Kreativita na hodinách pracovnej výchovy na ŠZŠ“ je stručne a výstižne opísaná postupnosť získavania ovčej vlny, kvalitnej biologickej suroviny. Vymedzuje jej priemyselné spracovanie do polotovaru pranej a česanej ovčej vlny. Podstatou je vytvorenie výrobkov so žiakmi, pre osobnú potrebu, dekoráciu, prezentáciu a podobne. Zároveň oboznamuje s ďalším priemyselným využitím pre potreby spoločnosti. Žiakom umožňuje rozšírenie ich profesionálnej orientácie a lepšiu socializáciu.

OBSAH

Úvod	5
1 ODKIAĽ A AKO ZÍSKAVAME OVČIU VLNU	7
1.1 Ovca domáca.....	7
1.2 Strihanie oviec.....	8
1.3 Ako sa ostrihaná vlna z oviec ďalej spracováva.....	9
1.4. Vlnený program pre priemysel.....	11
2 REALIZÁCIA PRÁC S OVČOU VLNOU NA VYUČOVACÍCH HODINÁCH	19
2.1 Filcovanie.....	19
2.2 Výroba farebnej vlnenej loptičky.....	22
2.3 Výroba vložky do topánok.....	23
2.4 Výroba farebnej vlnenej dekorácie.....	24
2.5 Výroba vlnených papúč.....	25
2.6 Výroba vlnenej kabelky.....	28
2.7 Výroba dekoračného klobúka.....	30
Záver	32
Zoznam internetových zdrojov	34
Zoznam príloh	35

ÚVOD

V tejto OPS/OSO sa zameriam na využitie biologického materiálu vlny z ovce domácej. V prvom rade rozoberám využitie vo vyučovacom procese na hodinách pracovného vyučovania nielen na SZŠ. Hľadám medzi predmetové vzťahy vo vyučovacom procese a širokospektrálne uplatnenie v praktickom živote. Nakoľko každá práca potrebuje vynaloženie síl a ochotu. Nachádzam prijateľné chodníčky k nadšeniu, relaxu a motivácie do práce. V prvej kapitole je opísaná ovca domáca, ktorá je na Slovensku známa na každej farme. Ovca domáca je zo svojho polyfyletického pôvodu /znamená, že má predkov/ pravdepodobne z viacerých divých druhov oviec. Na každom salaši sa dvakrát za rok vykonáva strihanie vlny z oviec. Táto biologická surovina má svoje veľké opodstatnenie v rôznych priemyselných oblastiach, pre obraz rozoberám pár možností. V druhej kapitole je praktická časť spracovania ovčej vlny nielen na hodinách pracovného vyučovania. Podľa metodických postupov je možnosť si vyskúšať spracovanie pranej a česanej ovčej vlny pri výrobe plsti a jej ďalšie spracovanie pre dekoračné a iné účely. Najviac ma oslovila výroba vlnených vložiek do topánok, výroba papúč, kabeliek, klobúkov. Táto OPS/OSO je motivačnou pomôckou nielen pre mňa, ale verím, že nabudí k práci čo najviac záujemcov k chovu oviec, spracovaniu ovčej vlny a k výrobe vlnenej plsti pre dekoračné účely. Takýmto krátkym oboznámením s ovcou domácou a jej osohom pre človeka som chcel nadviazať na medzi predmetové vzťahy s predmetmi prírodopis, geografia, etická výchova a iné. V práci naschvál používam len internetové informácie, ktoré ma navádzajú k téme hodiny a sú praktickejšie využiteľné pri komunikácii s interaktívnou tabuľou a internetom. Takto pripravená práca je praktickým návodom na hodiny pracovného vyučovania, alebo pracovnej terapie. Prínosom pre vzdelávanie žiakov je ich spoločenský /kolektívny/ život a možnosť dať sa viesť vo vzťahu ovca domáca a bača. S metodickými návrhmi je možnosť vyriešiť problém s nezamestnanosťou pre mnohých žiakov alebo študentov, ktorí vychádzajú zo ZŠ, SŠ, a zvažujú nad malou farmou doma v súkromí. Neodopieram aj možnosť pracovnej terapie pre ťažko vychovateľné a vzdelávateľné deti. Taktiež v tom nachádzam osobnostný a kolektívny rozvoj žiaka a učiteľa. V poslednej miere to môže byť len relaxačná pracovná terapia pre vytvorenie prezentu na rôzne spoločenské podujatia pre známych a priateľov. Medze v tejto realizácii sa nekladú. Všetko záleží na osobnom

rozvoji osobnosti. Príroda a život v nej je neprebádaná skutočnosť dnešnej reality. Záleží len na nás čo pripravíme pre budúcnosť naším deťom.

1 ODKIAĽ A AKO ZÍSKAVAME OVČIU VLNU

Kto by na Slovensku nepoznal bryndzové halušky, ovčí syr, alebo žinčicu? Zvuk zvoncov a biele stáda oviec na horských lúkach-pol'anách patria už storočia ku koloritu krajiny pod Tatrami. Ovčiarstvo patrí medzi najstaršie poľnohospodárske činnosti na Slovensku a človek sa mu venoval už dávno pred našim letopočtom.

Nálezy osteologického materiálu nám vydávajú svedectvo o chovu oviec v najstarších osídlených oblastiach Slovenska. Samotný spôsob chovu sa výraznejšie neodlišoval od vyspelej chovateľskej kultúry v iných oblastiach strednej a západnej Európy.

Ovca patrila už u starých Slovanov k najužitočnejším zvieratám, keď človeku poskytovala všestranný úžitok – obživu vo forme mlieka a mäsa, vlnu a kožušiny ako zdroj ošatenia, čo pomáhalo našim predkom prežiť a usídlit' sa v nehostinných, na poľnohospodárstvo drsných podmienkach.

(http://vecu.efos-europa.eu/no_cache/sk/culturalcentre/single/pointer/0/document/56/)

1.1 Ovca domáca

Ovca domáca (*Ovis aries*) je druh či poddruh z rodu ovca. Je to významné hospodárske zviera v svetovom i slovenskom poľnohospodárstve, hlavne v podhorských a horských oblastiach s vysokým zastúpením lúk a pasienkov. Hlavným produktom chovu oviec je mäso a mlieko, vedľajšími produktmi sú vlna, rohovina, koža, vlnotuk, ovčí hnoj. Samica sa nazýva bahnica, samec je baran, mláďa je jahňa (samčie baránok, samičie jahnička).

Obrázok 1 Baran merino

Prameň: <http://www.google.sk>

Mladá ovca pred prvým oplodnením sa nazýva jarka alebo jahnica. Gravidita ovce sa v zootechnike nazýva kotnosť a pôrod okotenie. Obdobie tvorby mlieka po okotení je laktácia. Maštal' na celoročný chov oviec, alebo len na zimné ustajnenie, sa nazýva ovčiareň; letné ustajnenie na pastvinách sa uskutočňuje v košiariach a nazýva sa košiarovanie.

Obrázok 2 Ovca a jahňa valaška

Prameň: <http://www.google.sk>

Ovca domáca má predkov vo viacerých divých druhoch oviec. Za predkov domácich oviec sú považované nasledovné druhy: muflóny, kaspická stepná ovca (archar) a skupina vysokohorských oviec, z nich predovšetkým argali. Ovce sú blízko príbuzné s kozami, od ktorých sa odlišujú slznými jamkami, paznechtovými žľazami a tvarom a postavením rohov. (http://sk.wikipedia.org/wiki/Ovca_dom%C3%A1ca)

1.2 Strihanie oviec

(strihačka, strihanie, striža, striženie, strižnica) – odstraňovanie vlny z tela oviec strihaním.

Na kolektívnych salašoch sa ovce strihali dvakrát ročne (v máji a koncom leta) za účasti všetkých majiteľov. Na strihanie oviec sa používali špeciálne nožnice (v súčasnosti elektrické strihacie strojčky).

Obrázok 3 Strojček na strihanie oviec

Prameň: <http://www.priemyselnytovar.sk>

Pred strihaním ovce vykúpali (napr. prehneli ich cez potok), a keď sa usušili, majitelia si vybrali zo stáda svoje ovce. Najskôr im ostrihali predné a zadné nohy, ktoré predtým zviazali, potom, ak strihali dvaja strihači, jeden ostrihal hlavu, krk a brucho, druhý chvost a chrbát. Ostrihaná vlna padala na trávnu alebo na plachtu. Strihanie oviec bývalo spoločenskou udalosťou. Gazdovia prinášali pastierom chlieb, slaninu, pálenku a darovali im po kúsku vlny ako tradičný príspevok na ošatenie. Ovčiarim pohostili mliečnymi výrobkami. V niektorých obciach (Poniky, oblasť Spiša) ovce strihali najatí strihači alebo strihačky za naturálie (múku, slaninu, zemiaky). (<http://www.uluv.sk>)

1.3 Ako sa ostrihaná vlna z oviec ďalej spracováva

Ovce dodávajú základnú surovinu pre DAEMWOOL. Dva krát ročne sa ovce strihajú, čím sa získava nepraná resp. potná vlna.

Obrázok 4 Strihanie oviec na salaši

Prameň: <http://www.google.sk>

Pranie prebieha zodpovedajúco prirodzeným spôsobom, len mydlom a sódou. Tuk z ovčej vlny sa z nepranej resp. potnej vlny vyperie až do zostatkového obsahu max. 1%. Pri preplachovaní sa nanáša prostriedok proti moľom Mitin (derivát močoviny) a ochranný prostriedok proti plameňom Boralin. Prostriedok proti moľom Mitin sa osvedčuje už po desaťročia v textilnej brandži, nakoľko nepoškodzuje vlnené vlákna ani sa nevyparuje a tým nemá žiadne nevýhody pre konzumentov. Medzinárodný sekretariát pre vlnu predpisuje okrem iného nanášanie Mitinu na dosiahnutie pečate kvality vlny, nakoľko je to momentálne jediný certifikovaný prostriedok proti moľom so zodpovedajúcou garanciou kvality. Po uschnutí a zhutnení nasleduje preprava k ďalšiemu spracovaniu na podložky izolačnej látky. Zhutnené baly sa otvoria a predložia uvoľňovaciemu stroju. Potná vlna sa puvolňuje, ešte raz vyčistí a transportuje rúrovým vedením v podávacom stroji mykacieho zariadenia. Cez stúpací lamelový pás a automatickú váhu sa vlna dostane k vstupu mykacieho zariadenia. Podávacími valčekmi, uvoľňovacími valcami a prenosovými valcami vzniká vláknová pavučina na tambore, pracovných a obrábacích valcoch.

Obrázok 5 Čistiaca linka na ovčiu vlnu

Prameň: <http://www.google.sk>

Prostredníctvom česacieho hrebeňa odberateľa a prísunového pásu sa dostane vláknová pavučina k vstupným diskom rotačného ukladača. Tu vzniká stojaca vláknová pavučina a pokladá sa na jemnú polypropylénovú mriežku.

V horúco vzdušnej komore sa aktivuje lepidlo PP-mriežky a stojaca vláknová pavučina sa upevní na mriežku. Posuvnými valčekmi sa jednovrstvová podložka dostane k samonavíjaciemu zariadeniu.

Pri tvorbe viacvrstvových podložiek sa buď položia jedna alebo dve jednovrstvové podložky na rotačný podávač a ďalšia druhá alebo tretia podložka sa na ne položia, v sušičke sa navzájom spoja a transportujú na navíjanie. Zariadenie na strihanie pozdĺžne

určujú šírku podložky a podľa nastavenej dĺžky sa uskutoční priečny strih pomocou strihacieho noža.

Hotová rola sa odoberie z navíjača a zabalí do fóliového vreca, odváži, nalepí etiketa a umiestni na paletu. (<http://www.daemwool.sk>)

Obrázok 6 Praná a česaná ovčia vlna pripravená na expedíciu

Prameň: <http://tovar.topshopping.sk>

1.4 Vlnený program pre priemysel

Vynikajúce vlastnosti ovčej strižnej vlny sú ľuďom známe už dlhé roky. Ľudia už v dávnej minulosti objavili jej unikátne vlastnosti, predovšetkým tie termoizolačné. Začali sa tak chrániť vlnou pred chladom. Pôvodné ovce pochádzajú zo Španielska, kde bola tiež vyšľachtená ovca merinová, ktorá je pokladaná za plemeno s najlepšou vlnou. Časom sa jej chov dostal až do Austrálie a na Nový Zéland, kde je pre nich ideálne podnebie a miestni farmári sa môžu pochváliť nielen vysokými výnosmi vlny, ale tiež jej vysokou kvalitou. Vlna pohlcuje a odparuje oveľa viac vlhkosti než bavlna.

Unikátnou vlastnosťou vlny je jej schopnosť absorbovať a odpariť veľké množstvo vlhkosti, preto sa hojne začala používať aj pre výrobu funkčnej bielizne. Táto vlastnosť je tiež veľmi dobre využiteľná pri výrobe lôžkovín – tento prírodný produkt vďaka svojej tepelno-regulačnej vlastnosti a schopnosti absorbovať vlhkosť je predurčený na to, aby skvalitnil Váš spánok. Bonusom je príjemný dotyk prírodného vlákna a kvalitný odpočinok v lôžku z ovčej vlny.

Obrázok 7 Lôžkovina z ovčej vlny

Prameň: <http://www.happyhome-sk>

Na chov oviec nadväzuje spracovanie ovčej vlny. V minulosti sa z ovčej vlny tkalo súkno, ktoré sa po vytkaní folušovalo. Posledný foluš bol v Poráčskej dolina pri mlyne. Zariadenie foluša na súkno pozostávalo z dlhého dreveného koryta, do ktorého vložili utkané súkno a zaliali teplou vodou. Zariadenie foluša doplňoval kotol na ohrievanie vody, do ktorého rúrkami pritekala studená voda a odtekala teplá do koryta. Na namočené súkno striedavo udierali drevené kladivá stúp, poháňaných vodným kolesom. Stúpy boli nasadené na jednoramenných pákach, aby mohli do koryta so súknom dopadať šikmo. Na spodnej strane mali ozubenie, ktoré pomáhalo súknom rovnomerne pohybovať. Každé 2 až 6 hodín súkno vyberali a vyťahovali ho. Práca s jedným kusom súkna trvala 24 hodín, robili aj cez noc. Plstením v teplej vode sa súkno skrátilo aj zúžilo na dĺžku o $\frac{1}{3}$ a na šírku o $\frac{1}{10}$ až $\frac{1}{6}$.

Z takého to ovčieho súkna (podstavu), ktoré sa na foluši upravilo, šije dodnes pán Širilla Demeter mužské nohavice ku kroju (chološni), haleny – kabátce (huňa) a krátke kabátiky bez rukávov (lajblíky).

Z ovčej vlny sa v súčasnosti vyrába aj priadza. Ovčí vlas si aj po strihaní, praní a pletení zachováva svoju vlastnosť spočívajúcu v schopnosti dynamicky sa zmršťovať a roztáhať vplyvom teploty okolia. Má to vplyv na udržanie stálej teploty tela a dovoľuje voľné dýchanie celým povrchom kože napriek tomu, že je prikrytá. Má schopnosť pohlcovať vlhkosť vrátane ľudského potu, ktorého sa následne ľahko zbavuje vetraním výrobkov. Z takej, ale aj inej priadze vhodnej na pletenie, šikovné ruky pletú zaujímavé svetle, pulóvre, čiapky, ponožky a iné časti oblečenia. Vzory sú veľmi zaujímavé a nápadité, jednofarebné aj viacfarebné. Je škoda, že klesá záujem o ručne

upletené výrobky a ponuka obchodných reťazcov zaplavila trh strojovými úpletmi a inými módnymi doplnkami. (<http://www.porac.sk>)

Veľmi významným produktom pri spracovaní vlny je lanolín, ktorý sa často používa v kozmetike. Je to prirodzený živočíšny tuk, ktorý obaľuje každý vlas a zabíja roztoče a baktérie. Jeho prítomnosť vo vlnenom vlase oceníme pri udržiavaní čistoty lôžkovín, pretože zabraňuje ich znečisteniu. Všetky nečistoty sú vynášané na povrch vlásia a tak ako pri živých ovciach, aj tu sa nečistota hromadí iba na povrchu, v hĺbke ostáva vlas čistý. Priemerný obsah lanolínu v ovčej vlně sa pohybuje v rozmedzí 15-20%, zatiaľ čo v austrálskej vlně merino medzi 40-45%, čo značne ovplyvňuje samočistiacu schopnosť veľmi dlhý čas používania lôžkovín. Lanolín tiež výborne vplýva na ľudský organizmus. Pôsobí protireumaticky, tonizuje, zlepšuje krvný obeh v koži a tým oddaľuje procesy starnutia.

Obrázok 8 Masť lanolínová

Prameň: <http://www.sheepskinsource.com>

Prečo by ste si mali vybrať ovčiu vlnu?

Lôžkoviny z ovčej vlny sú termoregulačné – okamžite sa prispôbujú telesnej teplote, nedochádza teda k nadmernému poteniu či pocitu chladu.

- Ovčie rúno má schopnosť pohlcovať vodu až do 35% svojej hmotnosti. Pritom ostáva na dotyk suché a vlhkosť sa ľahko zbaví, ako náhle prestane byť okolité prostredie vlhké. Pre porovnanie: bavlna pohltí vodu len do 8% svojej hmotnosti a syntetické vlákno len do necelých 3 percent.
- Ovčia vlna má špecifickú vlastnosť, ktorou je jej samočistiaci efekt. Vďaka obsahu lanolínu vo vlákne sú výrobky z nej chránené pred znečistením baktériami a

mikroorganizmami. Lanolín zároveň znižuje krehkosť a lámavosť vlákna a tým znižuje jeho prašnosť. Vďaka nízkej prašnosti, prítomnosti lanolínu a schopnosti vlny odvádzať vodu sú vlnené lôžkoviny nevhodným prostredím pre roztoče, odumreté časti ktorých sú pôvodcami rôznych alergií.

- Lanolín má ukludňujúce účinky na pokožku, zjemňuje ju a pôsobí protizápalovo. Pôsobí antireumaticky a priaznivo pôsobí na celé telo. (<http://www.beltex.sk>)

Vlnený vlas a vlna ako prírodný materiál je už roky známa ako jeden z najlepších izolantov proti chladu. Vlnené vlákna majú vynikajúce termoizolačné vlastnosti, čím sú predurčené na výrobu teplých paplónov, diek, termopodložiek, v skratke výrobkov, ktoré pri použití príjemne zahrievajú organizmus. O vlnených výrobkoch je taktiež známe, že pôsobia blahodarne na reumatikov a častým používaním zmiernujú bolesti. Výrobky z vlnených včesávaných pletenín majú schopnosť znižovať statickú elektrinu, preto odpudzujú prach a špinu. Tvar vlneného vlasu okrem iného spôsobuje, že všetky nečistoty sú vynášané na povrch vlasu takisto ako u živých oviec, zatiaľ čo v hĺbke zostáva pletenina stále čistá. Vid': <http://www.mojmatrac>.

Klobúk bol neodmysliteľnou súčasťou tradičného mužského odevu na Slovensku. Táto plstená pokrývka hlavy, vyformovaná do rozličných tvarových variantov a veľkostí, doplnená ozdobami podľa zaužívaných zvyklostí, patrila k mláďencovi a k mužovi od dospievania až po hrob. V porovnaní s inými odevnými súčiastkami a textíliami, ktoré sa nám zachovali aj z dávnejších ako len z 20. storočia, sa o klobúkoch z dochovaných artefaktov nedozvieme veľa. Klobúk a hlava, ktorú tento odevný doplnok raz prikryl, patrili už nerozlučne k sebe. Chlap údajne niekedy nosil jeden klobúk po celý život a bol s ním aj pochovaný. Najmä staré, výrazné typy z prelomu 19. a 20. storočia, povestne široké klobúky nazývané aj valaské, si už pred niekoľkými desaťročiami starci pamätali len z detstva, sami ich však už nenosili a ani nevlastnili. Spájali ich so spomienkami na svojich otcov a starých otcov. V prvých desaťročiach 20. storočia ich nahradili menšie klobúky. Všeobecne mali obyčajne okrúhle dienko a striešku upravenú podľa miestneho vkusu – dohora, rovno, vzadu vyhnutú a vpredu sklopenú a pod. Už okolo prvej svetovej vojny sa však začalo rozširovať aj nosenie mestských klobúkov.

Výroba klobúkov z ovčej vlny a srsti niektorých zvierat – na Slovensku napríklad zajačej a kravskej – bola značne náročná, namáhavá a aj zdraviu škodlivá. Sústred'ovala sa v rukách remeselníkov - klobučníkov. V našej ľudovej kultúre nemáme doklady o domáckej výrobe klobúkov.

Obl'ubu a neustálu potrebu klobučníckeho tovaru nám z histórie dokladajú záznamy o klobučníkoch a ich cechoch v mnohých mestách na Slovensku. Najstarší klobučnícky cech vznikol v Levoči v roku 1501. Nebola to špecialita len klobučníckeho remesla, ale napríklad aj krajčírstva, remenárstva a kožušníctva, že sa delilo na nemecké a na uhorské (slovenské). V tomto delení sa odrážal nielen vstup slovenského etnika do pôvodne čisto nemeckým obyvateľstvom obsadeného remeselného „sektora“, ale aj prispôsobenie sortimentu výrobkov odberateľom z radov domáceho obyvateľstva, slovenského ľudu. Od mestských klobučníkov sa tovar dostával k vidieckym zákazníkom predajom na jarmokoch alebo aj priamo po obciach.

Obrázok 16 Bačovský klobúk

Prameň: <http://uluv.sk>

Rozvoj priemyslu, strojové spracovanie materiálu a produkcia továrenských výrobkov poznačili, samozrejme, aj drobnú klobučnícku výrobu. Pri tomto remesle je však otázne, či v celom rozsahu a výlučne negatívne. Ovplyvnila zníženie počtu remeselníkov-klobučníkov na jednej strane, ale na druhej strane im dokázala poskytnúť hotový polotovar – továrensky vyrobenú plšť, ktorú tvarovali do žiadaného tvaru klobúkov, a zbaviť ich prácneho a namáhavého ručného splšťovania vlny. Napriek produkcii továrensky vyrobených hotových klobúkov pomohla výrobou polotovarov zachovať klobučnícku krojovú výrobu až do súčasnosti.

Obrázok 17 Klobúk do spoločnosti

Prameň: [http:// uluv.sk](http://uluv.sk)

Pripomeňme si stručne postup pôvodnej ručnej klobočnickej výroby. Každý klobúk vznikol takmer ako originál, aj keď z dielne napokon vychádzali celé série rovnakých typov. Klobúk sa totiž nestrihal z hotovej látky; každý kus od samého začiatku vznikol z jemných chlpkov vyčesanej vlny, ktoré klobočník na stole nadľahčovaním pomocou struny vrstvil priamo do potrebného „strihu“ každého budúceho výrobku zvlášť – do tvaru trojuholníka. Dva trojuholníky spojené na okrajoch (na dvoch ramenách) vytvorili polotovar, ktorý sa naťahoval na drevenú formu. Chlčky vlny však bolo treba najprv spojiť do súvislej textílie. Bola to práca náročná na opatrné zaobchádzanie s jemnou vlnenou vrstvou, a zároveň vyžadujúca vytrvalosť pri jej naparovaní a neustálom miesení a natriasaní (zavinutej v plátne, aby sa pritom nerozpadla). Pri tomto postupe sa vlákna skrútili a poprepletali, a začali vytvárať plst'. Podobným postupom sa vždy dve plochy na okrajoch spojili, splstili dokopy, aby vytvorili dutú homol'u. Tá už začala pripomínať akúsi pokrývku hlavy. Nasledovalo máčanie polovýrobov vo vode s vitriolom – kyselinou sírovou, aby zmäkli. Takto pripravené ešte klobočník po jednom „miesil“, opäť zabalené v ochrannom plátne, na doske nad kotlom s horúcou vodou, ktorou plst' pritom polieval. Materiál sa zrážal, spevňoval a zhusťoval. Ešte teplá a mokrá plstená homol'a sa začala tvarovať – najprv rukami, potom na forme. Suchý, vyprášený klobúk bolo treba ešte zafarbiť, opäť vysušiť, vyčistiť, vyžehliť, vyčesať, vyleštiť a podšiť. Nečudo, že jeden klobúk musel chlapovi vydržať celé roky až desaťročia!

Nevieme odpovedať na otázku, koľko klobočníkov je na Slovensku dnes a aký tovar vyrábajú. Tradícia klobočnickej výroby jedného zo súčasných výrobcov krojových

klobúkov, Ing. Ľudovíta Púčka, pokračuje v jeho osobe už v tretej generácii rodiny Púčekovcov. Starý otec Ferdinand Púček pochádzal zo Starej Turej, kde sa klobučníctvu venoval v prvej polovici 20. storočia. Zomrel v roku 1951. Remeslo naučil svojho syna Štefana (nar. 1907), ten však ako 24-ročný opustil Starú Turú, a tým aj otcove remeslo. Zachované formy na klobúky a viac voľného času po dovŕšení dôchodkového veku mu umožnili vrátiť sa k výrobe klobúkov. V rodinnej tradícii pokračoval v Trnave, kde žil. Jeho klobúky mali odbyt. Svoje znalosti a skúsenosti pritom odovzdával synovi. Od roku 1989 rodinné klobučnícke žezlo prevzal Ľudovít Púček, žijúci takisto v Trnave, ktorý – zďaleka nie v dôchodkovom veku zachováva tradíciu popri svojom náročnom zamestnaní, vo voľnom čase. Drevené formy zdedené ešte po starom otcovi, ale už aj doplnené o novšie tvary, ktoré jeho predkovia nepotrebovali, umožňujú zhotoviť rozličné typy klobúčikov k mužským krojom rôznych regiónov. Klobúky vychádzajú na svetlo sveta z pivničných priestorov bytovky, ktoré musia poslúžiť aj ako klobučnícka dielňa. Vzhľadom na menej rozsiahly pracovný postup oproti starému a na obmedzenú kapacitu výroby zatiaľ musí stačiť aj keď v stiesnených podmienkach. Avšak aj výroba z polotovarov si vyžaduje dôkladné vypracovanie, a tým aj znalosti a skúsenosti. Homolovité „klobúky“ z čiernej plsti, z ktorých sa formujú klobúčiky, pochádzajú zo známej firmy Tonak v Novom Jičíne; jej výrobky používali klobučníci na Slovensku už od začiatku 20. storočia. Plstený polotovar treba namočiť do teplého roztoku šelaku, gleja, bóraxu, liehu a čpavku. Zmäknutý a impregnovaný materiál, zbavený nadbytočného roztoku, sa potom natiahne na formu na „hlavu“ i na striešku. Každá forma na klobúk je dvojdielna – práve na uvedené dve časti, ktoré charakterizujú rôzne typy klobúčikov. Zafixované a zaťažené sa nechajú uschnúť. Okraj striešky sa zreže podľa formy. Mosadznou kefou sa potom vykartáčujú zvyšky tužidla a jemnejšou kefou sa učešú chĺpky do jedného smeru. Povrch dostane požadovaný lesk potom, čo sa vlhkou teplou handričkou klobúk zvlhčí a nahriatym kusom starého filcu vyleští.

Krojové klobúky dnes používajú predovšetkým členovia folklórnych skupín k príslušným typom tradičného odevu pri svojich vystúpeniach, prípadne jednotliví vlastníci krojov. Na záver však ešte pripomenutie si ich funkcií v druhej polovici 19. storočia v jednom z regiónov Slovenska, u drevorubačov v údolí Hrona, ktoré vykreslil Gustáv Kazimír Zechenter-Laskomerský pri opise fyzického zjavu a odevu „handelcov“

vo svojej autobiografii: „A nad všetkým tým i nad handelcom panuje široký, obyčajne masťou napustený ťažký klobúk. Tento klobúk zastupuje viacero služieb: dáždnik, slnečník, krov, nádobu na načieranie vody, korýtko, vejár na rozfukovanie ohňa, a tu i tu miernejší materiál na fuknutie po chrbte.“

2 REALIZÁCIA PRÁČ S OVČOU VLNOU NA VYUČOVACÍCH HODINÁCH

Spracovávaním pranej ovčej vlny pôsobíme blahodarne na psychickú a fyzickú kondíciu človeka a taktiež rozvíjame psychomotorickú koordináciu jednotlivca. Každý jednotlivec by mal mať pri spracovaní pranej ovčej vlny nádobu /pekáč na koláče/ v ktorej bude túto vlnu opracovávať, taktiež je potrebné zadovážiť si jadrové mydlo /mydlo na pranie bielizne/, varnú kanvicu na zohriatie vody, farby na textil, záclonovú látku vo formáte 1m x 1m, drevený valec s priemerom 10cm, tri jutové povrazy, nožnice, krieda, umelé vedro. Praná a česaná ovčia vlna je polotovár, ktorý je balený do formy veľkého valca s postupným odvíjaním z jeho obsahu v jednom smere a v mnohých vrstvách ktoré podľa potreby odoberáme. Na vyrezanie formy z linolea používame špeciálny nožík na to určený.

2.1 Filcovanie

Filcovanie je proces počas ktorého vznikne z vlnených vlákien pevná homogénna štruktúra. Filcovanie sa robí pomocou vlhka a tepla alebo filcovacou ihlou. Tato technika nám umožňuje vytvoriť módne a bytové doplnky, dekorácie, oblečenie, hračky. Filcovanie má neobmedzené možnosti tvorby a je vhodné pre začiatočníkov i pokročilých. Rozdelíme ho podľa spôsobu spracovania na tri techniky: filcovanie pomocou vlhka a tepla. Pôsobením vlhka, tepla a trenia sa roztvoria jemné šupinky na vlnených vláknach, prepletajú sa medzi sebou a tak dôjde k filcovaniu. Tento proces je podporený krížením vlákien v chumáčiku. Ako urychlovač slúži jadrové mydlo. Hotový filc je pevný, homogénny, vlákna sú pevne spojené, ale zároveň zostáva mäkký. Takto upravený filc je dobrým polotovarom pri výrobe vložiek do topánok, teplej výplne do vetroviiek alebo kabátov, dekorácia pri darčekovom balení, polotovár pri výrobe kabeliek a púzdiar na okuliare alebo pier. Vhodné je taktiež aj ako vhodná ochrana tovaru pred poškodením, poškrabaním. Má širokospektrálne využitie aj pre motoristov, perfektne vyleští kapotu a chromované časti auta po umytí. Takýto ubytý filc je vhodný pri leštení chromovaných častí nábytku, interieru, exteriéru, v strojárskom priemysle. Dali by sa napísať mnohé možnosti využitia tak hodnotnej suroviny ako je praná a česaná ovčia vlna (filcovanie, váľanie) spôsob zhotovovania textilu spájaním vlákien srsti, pôsobením tlaku, tepla a vlhkosti.

Obrázok 9 Ručné splst'ovanie

Prameň: M. Adámiová, Ústav etnológie SAV

Vlákná majú na povrchu šupinky, ktoré sa vlhkosťou, teplom odchýlia a pri pohybe vláken sa do seba zachytávajú. Plstenie sa považuje za najstaršiu textilnú techniku, ktorou sa zhotovovali priamo textílie, bez nevyhnutnosti ich následného zošívania a tvarovania. Plstením sa spracúvala srst' zvierat, v najväčšej miere ovčia vlna, ktorej vlákna – na rozdiel od jej použitia pri pletení, tkaní i viazaní – neboli skrútené do nite. Plstený textil (*plst', filc*) mal dobré izolačné vlastnosti voči chladu. Na území Slovenska sa plstenie používalo pri výrobe klobúkov a obuvi (*vál'aniky, valčuchy*). Vlákna sa roztriasli do rovnomernej vrstvy a najskôr sa zaplst'ovali tlakom ruky a sita nasucho. Potom sa vrstva vlny zabalila do tkaniny, rohožky zo slamy a zaplst'ovala sa namokro miesením, ohýbaním na zohriatej platni alebo naparovaním. Ďalej sa vlna plstila vál'aním na šikmej doske s použitím horúcej vody. Schopnosť vlny a srsti spájať sa bola využívaná aj pri splst'ovaní – úprave textilu pleteného a tkaného z vlnených nití. Vlnená tkanina – súkno sa splst'ovala vo valche, pletené pančuchy (napríklad v okolí Trenčína) trením na

vrúbkovanom pieste, guby váľaním vo validle. Plstenie sa prestalo používať v 50. a splst'ovanie v 60. rokoch 20. storočia. (Juraj Zajonc - www.google.sk)

Obrázok 10 Vlnený filc

Prameň: súkromný archív autora

Mydlový roztok

Mydlový roztok pripravíte z 1litra horúcej vody a jednej polievkovej lyžice nastrúhaného olivového mýdla, alebo z 1litra vody, jednej polievkovej lyžice olivového oleja a jednej lyžice obyčajného mýdla. Filcovanie môžeme prerušiť. Pokiaľ je to na kratšiu dobu (do 24 hodín) môžeme nechať filc mokrý. Pokiaľ prerušujeme prácu na dlhšiu dobu, musíme nedokončený filc usušiť. Mydlo nesmie byť vo filcu dlhšie ako 1 mesiac. Neznáša sa s vlnou. Pred ďalším zpracovaním sa filc pokropí horúcou vodou. Pri filcovaní, zvlášť na začiatku, sa spotrebuje veľa vody.

Roztok je možno podľa potreby riediť, alebo naopak pridávať mydlo a roztok tak znovu ohriať. Vlnu na filcovanie je možné zakúpiť česanú i nečesanú, farebnú aj prírodnú, v rôznej kvalite podľa toho, na čo ju budeme používať (vlnené lokne, vlnené vlákna vrstvené v ploche, v prameni, hodvábné vlákna na ozdobu). Na záver práce dobre vymácháme vo vlažnej vode. Filcovanie ukončíme v ustalovacom kúpeli - 1liter vody a jedna lyžica octu.

2.2 Výroba farebnej vlnenej loptičky

Na výrobu farebnej vlnenej loptičky budeme potrebovať: pranú a česanú ovčiu vlnu, farebnú vlnu, mydlo, varnú kanvicu a pekáč na koláče. Tento pracovný postup je ideálny pre žiakov s mentálnym postihom. Nakoľko časová realizácia tohto výrobku je približne do 1hodiny, žiaci s MR sa radi realizujú vo výrobe vlnenej loptičky, ktorú potom pri telesných cvičeniach používajú na rozcvičenie jemnej motoriky rúk. Vo výrobe vlnenej loptičky postupujeme takto:

Do varnej konvice si dáme zohriať vodu na mydlový roztok. Z balíka ovčej vlny odvijeme v hrúbke 1cm do dĺžky 1m vlnenú výplň, ktorú jemne trháme a formujeme do malej guľičky. Malú vyformovanú guľičku jemne namočíme nad pekáčom mydlovým roztokom a približne 5min. stláčame do guľičky. Po 5.minutách si odtrhneme ďalšiu časť vlny a postupne ovíjame ňou guľičku. Usilujeme sa ovíjania robiť stále striedavo po horizontálnej a vertikálnej strane tak, aby došlo k prepojeniu vln a zhutneniu a vyformovaniu guľičky.

Ak došlo k poslednému ovíjaniu vlny do loptičky, loptičku silnejšie stláčame až tak, aby sa z nej postupne vytlačila mydlová voda. Na záver loptičku odekórujeme farebnou vlnou, ktorú v malých chumáčikoch vtlačíme do formy loptičky spolu s trochou mydlového roztoku a 5minút formujeme. Vydekórovanú loptičku vymyjeme v čistej vode od mydlového roztoku a dáme vysušiť.

Takto vyrobená loptička môže poslúžiť ako som už na začiatku spomínal pri telesných cvičeniach, ako dekorácia alebo ako športová pomôcka namiesto puku v ľadovom hokeji, ktorá ma veľkú obľubu u chlapcov a takto nedochádza k úrazom v prípade trafenia do tváre alebo inej časti tela. Pri tejto výrobe často používam muzikoterapiu a výroba je pod spôsobom relaxu a uvoľnenia. Je vhodná pre chlapcov aj pre dievčatá. Tento spôsob pracovnej realizácie nevyžaduje od pedagóga vynimočné schopnosti, skôr len osobnú motiváciu a chcenie pracovať.

2.3 Výroba vložky do topánok

Prvý spôsob ako jednoducho vytvoriť filcovú vložku do topánok. Na realizáciu potrebujeme pekáč na koláče, nožnice na textil, ovčiu vlnu, mydlo, varnú kanvicu, umelé vedro.

Do pekáča postupne odvíjame vrstvy vlny v šírke a dĺžke podľa pekáča a postupným prekryvaním vertikálne a horizontálne vytvoríme minimálne tri poschodia vlny, ktoré horúcou vodou postupne zalievame do stredu nádoby a dlaňou utláčame namočené vrstvy tak, aby sme sa neobarili./môžeme použiť umelé tlačidlo na zemiaky/ Po znížení teploty vody v nádobe takto namočenú vlnu namydľíme a postupne mydlením dlaňou utláčame v smere od kraja nádoby do jej stredu.

Utláčenú vlnu z vrchnej strany môžeme preložiť na spodnú stranu a operáciu s utláčaním opakujeme naďalej. Tento spôsob utláčania vlny dlaňou by mal trvať 20. až 40min. Nie je na škodu ak sa budeme vlne venovať dlhšie a utláčanie predĺžime aj viac ako hodinu, vytvoríme takto pevnejšiu filcovú látku, ktorá sa namáhaním tak skoro neutrhne a neznehodnotí. Ak sa nám pri namáčaní stáva, že sa vytvorí viac peny na povrchu vlny, jednoducho ju pozbierame z pekáča do umelého vedra.

Tiež sa môže stať že pri vrstvení dochádza k vytváraniu dier kde nie je dôkladne prevrstvená spodná vrstva, jednoducho neprevrstvené časti preložíme jemnou vrstvou vlny približne rovnakej hrúbky a postup môže ďalej pokračovať minimálne dvakrát pretočením strán /horná -dolná/.Utláčenú vlnu v pevnom skupenstve zvanom filc dáme jednoducho preprať v rukách od mydlovej peny v čistej vode a dáme vyschnúť na pec alebo radiátor.

Po vyschnutí filc vyrovnáme, vyžehlíme navlhčenou bavlnenou handričkou alebo naparovacou žehličkou a vystrihneme podľa veľkosti vložky do topánok. Vystrihnuté vložky do správneho tvaru môžeme po obvode obšit rôznofarebnou niťou. Takto

vyrobená vložka v zime príjemne hreje /ak je dobré utlačená nehryzie na dotyk/ v lete chladí a prijíma výdatnejšie pot z nôh a vlhko z topánok.

Tento pracovný postup môže trvať približne dve hodiny a počas neho sa žiaci nielen s mentálnym postihom oboznámia s ovčou vlnou po technickej stránke a taktiež si precvičia jemnú motoriku rúk. Muzikoterapiou si pri danej práci zrelaxujú a tak vytvoria osožný výrobok.

Obrázok 11 Vlnená výplň do topánok

Prameň: súkromný archív autora

Tento spôsob realizácie s vlnou je ideálny nielen so žiakmi s mentálnym postihnutím u ktorých sa rozvinie jemná motorika rúk a dospejú svojou vlastnou prácou k výrobku, ktorý im prinesie osobne využitie. Táto pracovná terapia má širokospektrálne využitie, záleží len na učiteľovi kedy a ako sa rozhodne ju praktizovať.

2.4 Výroba farebnej vlnenej dekorácie

Druhý spôsob je o trochu lepší, ale zhoduje sa v podstate s prvým spôsobom výroby.

Nádobu zaliatím teplou vodou vystelieme záclonovinou tak, aby z každej strany vytrčala približne po 10cm. Do vystlanej nádoby postupne ukladáme farebné kombinácie vlny podľa fantázie a predlohy v rôznych smeroch. Takto ukladaná farebná kombinácia je jemne utlačená a postupne vrstvená nefarbenou vlnou v horizontálnej a vertikálnej polohe ako v prvom spôsobe spracovania.

Navrstvenú vlnu v minimálne troch vrstvách namočíme teplou vodou namydíme a utlačíme. Potom záclonovinou obalíme z každej strany, tak vytvoríme tvar dna nádoby. Tento filc obalený záclonovinou namydíme a postupne dlaňou utláčame približne hodinu z oboch strán. Vyhladzujeme tak, ako v prvom postupe od kraja do stredu nádoby. Tento spôsob utláčania vlny dlaňou by mal trvať 40 až 60min. Takýmto spôsobom sa dá urobiť taktiež podložka na sedadlo do interiéru auta alebo na stoličku v kuchyni, podľa fantázie. Takto vytvorený filc môžeme postupným odstrihávaním, šitím alebo farbením upravovať do konečnej podoby.

Obrázok 12 Farebná vlnená dekorácia

Prameň: súkromný archív autora

Farebnú vlnu urobíme klasickým spôsobom, ako keď farbíme látku. Vlna musí byť vzdušná obalená v záclonovine a po farbení sa hneď dá vysušiť. Tento spôsob spojenia muzikoterapie a pracovnej terapie je pre žiakov s mentálnym postihnutím veľmi využívaný, nakoľko radi pracujú s farebnou vlnou a rozvíjajú svoju fantáziu vo vytvorenom farebnom obraze pri relaxačnej hudbe. Ako voľnočasová aktivita je ideálna pre žiakov a žiačky, ktoré sa radi čapkajú vo vode a pritom s vlnou vytvárajú estetické výrobky.

2.5 Výroba vlnených papúč

Na výrobu vlnených papúč budeme potrebovať: linoleum 40cmx50cm, fixku, nožik na linoleum, pranú a česanú ovčiu vlnu, farebnú ovčiu vlnu, záclonovinu, mydlo, varnú

kanvicu, pekáč na koláče, umelé vedro. Pri výrobe vlnených papúč sa postupuje spôsobom takým, že si každý urobí obkreslenie svojej ľavej a pravej stupaje na linoleum. Záclonovinou vyplní pekáč tak, aby záclonovina vytrčala z pekáča. Tieto stupaje vyrežeme a dáme ich do pekáča vo vzdialenosti od seba minimálne 3cm.

Z balu sa vytočí dvakrát po 1cm hrubú 20cm dlhú a podľa veľkosti formy širokú vlnu a obalí formy stupají vo zvislej polohe spolu. Po obalení sa vlna namočí a obalenie sa zrealizuje v horizontálnej polohe. Dávame veľký pozor, aby sa prepojenia vlín pekne prelínali, inak sa nám vytvoria diery, ktoré je nevyhnutné vyplniť. Prelínania vlín vytvoríme tri a pri každom prelínaní zabalíme preliv vlín do záclonoviny a namáčame do čistej teplej vody.

Na poslednú tretiu namočenú vlnu môžeme podľa fantázie dať jemné chumáčiky farebnej vlny, ktoré vytvoria na papuči esteticky dizajn. Všetko je podľa vlastnej fantázie.

Obrázok 13 Chumáčiky farebnej vlny

Prameň: súkromný archív autora

Pekne zabalíme namočené vrstvy do záclonoviny a nakoniec namydľíme. Hladkaním po forme a jemným stláčaním zhutníme vlnu okolo formy. Táto práca trvá približne 3 hodiny. Počas nej je príjemné sa zahľbiť do relaxácie hudby a pohodlne pracovať na výrobku.

Obrázok 14 Vlnené papuče - filce

Prameň: súkromný archív autora

Po troch hodinách hladkania a zhutňovania obalenú formu osušíme a na polovicu medzi stupajami prestrihneme. Z prestrihnutých stupají vyberieme linoleovú formu a z vlnených obalov vytvoríme v rukách formu papúč - vsuvky. Alebo keď máme kopýtko - formu topánky od obuvníka, tak vlnený filc už len v mydlovom roztoku formujeme do finálnej podoby. Vyformovanú podobu papúč preperieme od mydlovej vody a necháme vyschnúť.

Obrázok 15 Kopýtko na formovanie

Prameň: súkromný archív autora

Po vyschnutí je ešte možnosť v REMPO /Remeselnícke potreby/ kúpiť jednoduchú mäkkú podrážku, ktorú bud' prilepíme alebo obšijeme. Takto vyrobené papuče sú výborným prezentom pre priateľov, návštevníkov v domácnosti alebo pre osobne potešenie.

Daná pracovná terapia má širokospektrálne využitie od žiakov s mentálnym postihom až po žiakov na ZŠ a SOŠ. Dá sa použiť nielen na hodinách pracovného vyučovania, ale aj na

hodinách výtvarnej výchovy a estetickej výchovy. Ideálne je využiť to aj ako voľnočasovú aktivitu na škole alebo v centrách voľného času.

2.6 Výroba vlnenej kabelky

Na výrobu vlnenej kabelky alebo pastierskej kapsy budeme potrebovať: linoleum 30cmx30cm, nožík na linoleum, nožnice na textil, jadrové mydlo, farebnú vlnu, obyčajnú pranú a česanú ovčiu vlnu, dekoračnú vnútornú bavlnenú látku, niť, ihlu, pekný veľký dekoračný gombík, varnú kanvicu, umelé vedro a záclonovinu. Postup pri výrobe vlnenej kabelky alebo pastierskej kapsy je nasledovný. Do pekáča na koláče si vyrežeme z linolea obdĺžnik s rozmermi 25cmx15cm s oblými rohmi s polomerom R40. Pred uložením do pekáča, pekáč vyplníme záclonovinou tak, aby bol previs látky cez pekáč. Do vystlaného pekáča vložíme vyrezané linoleum. Naplníme varnú kanvicu vodou a dáme zohriať na takú teplotu, aby sme sa neobarili.

Z balu pranej a česanej vlny odvineme približne 1cm hrubú vrstvu vlny v rozmeroch 26cmx16cm trikrát. S prvou vrstvou vlny obalíme formu vertikálne, namočíme teplou vodou a jemne utlačíme. Druhú vrstvu vlny dáme na formu horizontálne a taktiež namočíme teplou vodou a jemne utlačíme. Prípadne nerovnosti v prepojení hneď dopĺňame časťami vlny a jemne utláčame. Taktiež to urobíme aj s poslednou vrstvou vlny vertikálne. Na poslednú vertikálnu vrstvu môžeme podľa fantázie vytvoriť farebný obrázok, ktorý by sme chceli mať na kabele. Obalenú formu vlnou zabalíme záclonovinou a klasickým hladkaním do stredu formy s mydlovým roztokom vlnu jemne utlačíme do vlneného filcu.

Pri tejto práci tak ako pri každej s vlnou odporúčam sedieť poprípade sa aj postaviť v lavici a jemným tlačením a hladkaním v mydlovom roztoku vyformovať vlnu podľa vyrezanej formy. Odporúčam počas práce praktizovať muzikoterapiu a pozitívne motivovať pracujúcich k výsledku. Táto realizácia by mala byť približne 3.hodinová. Po nej tak ako v každom postupe aj tu je potrebné utlačenú formu s vlnou vymyť od mydlového roztoku a dať vysušiť.

Po vysušení nasleduje vybratie formy zo záclonoviny a taktiež z utlačenej vlny tak, aby sme zvažili aký veľký otvor plánujeme mať v kabele na vrchnej strane, taký otvor vyrežeme až k forme. Formu linolea pomaličky vyberieme z utlačenej vlny pozorne, aby nám nedošlo k roztrhaniu alebo znehodnoteniu kabely. Vybratím formy z utlačenej vlny máme kabelu z polovice urobenú. Ak sa nám jej forma nepáči dá sa v mydlovom roztoku ešte patrične vyformovať ručne a s citom, aby sme nedotrhali steny kabely ďalším formovaním. Po konečnom vyformovaní vymyjeme mydlový roztok z kabely čo najdôslednejšie a dáme usušiť.

Obrázok 16 Vnútro kabely alebo kapsy

Prameň: súkromný archív autora

Vysušená a vyformovaná kabela sa v poslednej operácii dekoruje. Otvor kabely môžeme obšit' farebnou vlnenou niťou a patrične našit' zips. Vnútro kabely môžeme prešit' dekoračnou bavlnenou látkou, ktorá nám predĺži životnosť kabely. Ak plánujeme vytvoriť kapsu s predným previsom je potrebné si vytvoriť filcovú látku, tak ako som popísal pri výrobe vlnenej vložky do topánok, len na tejto môžeme ak chceme vytvoriť farebný obraz. Vytvorený previs prišijeme jednoducho dekorovanou vlnenou niťou na vrchnú časť kabely. Na spodnej časti previsu vytvoríme oko a obšijeme farebnou vlnenou niťou. Na kabelu v mieste oka prišijeme taktiež s niťou dekoračný gombík a gombíkujeme cez oko previsu.

Takto jednoducho dekorovaná kabela je pekným prezentom, darčekom alebo pre osobné využitie do spoločnosti. Výroba tohto výrobku trvá približne do 10hodín pri všetkej šikovnosti žiakov a učiteľa. Tento postup pri výrobe vlnenej kabely alebo pastierskej kapsy je pre žiakov s mentálnym postihnutím len s pomocou a silnou motiváciou učiteľa. Nakoľko ich sústredenosť je krátkodobá, veľa by záležalo od motivácie a chcenia. Ideálne je to pre žiakov v Praktickej škole, ZŠ a SOŠ nakoľko ich fantázia je široko spektrálnejšia ako u žiakov SZŠ.

2.7 Výroba dekoračného klobúka

S výrobou dekoračného klobúka je potrebné mať patričné skúsenosti s predchádzajúcich postupov. Ak je vo vás odhodlanosť a chcenie do práce, tak nič nebráni tomu, aby sme vyrobili klobúk, ktorý mal známi čarodejnicky učeň Harry Potter. Na výrobu klobúka budeme potrebovať: linoleum v rozmeroch v tvare trojuholníka 15cmx30cmx30cm, nožík na linoleum, nožnice na textil, jadrové mydlo, obyčajnú pranú a česanú ovčiu vlnu, vlnenú niť, klobúková gumička, ihlu, farbu na textil čiernu, varnú kanvicu, umelé vedro a záclonovinu.

Tak ako v každých pracovných postupoch aj tu budeme postupovať tak, že si vyplníme pekáč záclonovinou a do neho vložíme vyrezanú formu klobúka podľa návrhu. Z balíka vytočíme vlnu v hrúbke 1cm do dĺžky 62cm dvakrát a vystrihneme z nej dva trojuholníky väčšie o 1cm s každého rozmeru. Potom ešte treba vystrihnúť dva trojuholníky s priečnym vrstvením vlny a medzi vrchnú a spodnú časť vlny vložíme priečnu časť, aby sa prelínali a každú vrstvu jemne namočíme teplou vodou. Tak ako v každom postupe aj tu dávame pozor na prelínanie vrstiev a vytvorené diery hneď zaplníme potrebnou vrstvou vlny. Takto sa včas vyplnia nerovnosti a klobúk bude mať jednotnú výplň stien na každej strane.

Keď máme navrstvenú formu v pekáči vlnou, tak ju zabalíme do záclonoviny a klasickým spôsobom jemne krúživým pohybom do stredu výrobku zhutňujeme. Takto zhutnený klobúk po troch hodinách zbavíme linoleovej formy tak, že z najkratšej strany

trojuholníka vyrežeme otvor až k forme a vyberieme ju von. Po vybratí formy z výplne máme tvar klobúka, ktorý už len ručne podľa veľkosti hlavy formujeme do patričného tvaru. Vytvarovaný a vyformovaný klobúk vyplákame od mydlovej vody a dáme farbiť na čierne farbou na textil. Vyfarbený a polosuchý klobúk vytvarujeme do finálneho tvaru podľa fantázie alebo patričného tvaru podľa obrázka, ktorý máme v knihe alebo z internetu. Takto vytvorený klobúk môžeme použiť na karneval počas fašiangov, ako dekorácia na ďalšie použitie alebo darček pre priateľov.

Tento pracovný postup je približne 6.hodinový a je dobrou možnosťou realizácie sa žiakov s mentálnym postihom a taktiež pre žiakov a študentov na ZŠ a SOŠ. V každom z týchto postupov je podpora a rozvoj jemnej motoriky rúk, taktiež mentálny rozvoj jednotlivca pri práci a duchovný a psychický rozvoj osobnosti každého realizátora. Keď bude práca v chcení niečo vytvoriť prvoradá, vtedy bude aj finálny cieľ šťastím pre danú osobu.

ZÁVER

Na dané pracovné postupy je potrebné byť zo strany pedagóga technicky zdatný a esteticky kreatívny. Mať odborné teoretické a praktické skúsenosti, ktoré môže reálne praktizovať so žiakmi s mentálnym postihom, na ZŠ, SOŠ, Praktickej škole, CVČ a voľno časových aktivitách. Tieto vedomosti potom už len chuťou do práce postupne rozvíjať do osobnej realizácie a osobných kreatívnych postupov. Pri dobrej motivácii zo strany učiteľa sa žiaci môžu naučiť adaptovať sa postupne do pracovného procesu nielen v chránených dielňach. Takto môžeme napomôcť jednotlivcovi sa po ŠZŠ, Praktickej škole, ZŠ a SOŠ socializovať do spoločnosti a byť nápomocný pre spoločnosť. Mojou osobnou skúsenosťou z praxe je hlavne poriadna motivácia a chcenie dospieť k finálnemu výsledku.

Sústredenosť žiakov s mentálnym postihnutím je krátkodobá, veľa záleží od motivácie učiteľa a chcenia žiakov. Realizácia týchto postupov práce je ideálna pre žiakov v Praktickej škole, ZŠ a SOŠ nakoľko ich fantázia je široko spektrálnejšia ako u žiakov ŠZŠ. Takýmto prístupom k práci privedieme žiakov k lepšiemu využívaniu voľného času. Zamedzíme u žiakov z málo podnetného prostredia stretávaní sa v pochybných skupinách v realizácii trestnej činnosti. A v prvom rade by bolo veľmi dobré a motivujúce, zaangažovať do danej terapie vodcov pochybných skupín, čo považujem za veľmi účinné a chvályhodné nielen pre jednoduchých žiakov, ale verím, že aj pookreje osobnosťou učiteľa.

Aj keď sa zdá, že dané pracovné postupy sú dosť neaktuálne pre chlapcov, je aj pre nich táto práca motivujúca, hlavne vtedy keď potrebujú vytvoriť nejaký prezent pre blízku osobu s jemným cítením. Nájdu sa aj medzi nimi jemne cítiaci chlapci, ktorí svoj citový prejav vedú eticky a esteticky prejavíť.

Daná OPS/OSO v mojom pohľade a v praxi veľmi dobre prospela, priniesla osobnostné a kolektívne zmeny nielen u žiakov, ale aj u učiteľov, ktorých som svojim kurzom pripravoval k realizácii do pedagogickej praxe. Prikladám aj fotografie z kurzov, ktoré sa realizovali na našej škole pod mojím vedením a záštitou pani riaditeľky. Taktiež som do

práce OPS/OSO zapracoval prezentáciu v Power Pointe, ktorú používam na interaktívnej tabuli.

ZOZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJOV

1. <http://www.sheepskinsource.com>
2. <http://www.mojmatrac>.
3. <http://www.happyhome-sk>
4. <http://tovar.topshopping.sk>
5. <http://www.google.sk>
6. <http://www.priemyselnytovar.sk>
7. http://vecu.efos-europa.eu/no_cache/sk/cultural-centre/single/pointer/0/document/56/

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha 1 <Osvedčenie o účasti na kurze spracovania ovčej vlny pod vedením Marie Karl z Rakúska v Chminianskych Jakobovanoch>

Osvedčenie

Mgr. Ladislav Gaľa

úspešne absolvoval (a) kurz spracovania ovčej vlny

v dňoch 1. – 4. júl 2003

*odborný lektor :
Maria Karl
Graz / Rakúsko*

Maria Karl

Komunitné centrum
Spolu
Chminianske Jakobovany
032 33

*predseda OZ
Mgr. Mária Pigulová*

Mgr. Pigulová

Príloha 2 <Fotky z prvého kurzu spracovania ovčej vlny v Chminianskych Jakubovanoch pod vedením autora a taktiež prezentácia na verejnosti v ľudových remeslách>

Obrázok 17 Kurz ovčej vlny pre kolegov v škole

Prameň: súkromný archív autora

Obrázok 18 Kurz ovčej vlny pre kolegov v škole

Prameň: súkromný archív autora

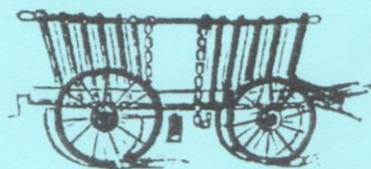
ŠARIŠKÉ OSVETOVÉ STREDISKO V PREŠOVE

UDEĽUJE

ĎAKOVNÝ LIST

Ladislavovi Gaľovi

*za účasť na prezentácii tradičných remesiel
ľudovo - umeleckých výrobcov
na Remeselnom jarmočnom dni v Prešove*

V Prešove 13.10.2005

V. Husár
PhDr. Vladimír Husár
riaditeľ ŠOS Prešov

ZÁKLADNÁ ŠKOLA A OBECNÝ ÚRAD
V ZÁHRADNOM

u d e ľ u j ú

DIPLOM

Ladislavovi GALŔOVI

za prezentáciu umeleckých výrobkov
na prehliadke detských folklórnych súborov

VII. ročník
ŠEDZIKARTSKÝCH
FOLKLÓRNYCH SLÁVNOSTÍ
2008

Záhradné 8. jún 2008

Ing. Anton Gašpár
starosta obce

Príloha 3 <Prezentácia v PowerPoint>